

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка проблеми. Унаслідок кризи, яка охопила майже всю земну кулю, люди починають шукати виходу з нелегкого становища і намагаються будь-яким чином покращити економічний стан. А для цього потрібно володіти економічними знаннями і вдало їх застосовувати.

Необхідність підвищення рівня економічної освіти в Україні потребує розробки стратегії і тактики викладання економічних дисциплін на засадах національної концепції економічної освіти. В умовах постсоціалістичного розвитку, коли у старшого покоління немає ринкового мислення, надзвичайно важливою стає економічна освіта молоді.

Основною метою економічної освіти можна вважати формування економічного мислення, а її результатом – економічно обґрунтовану практичну діяльність. Але якщо теоретично формулювати цю мету просто, то її практична реалізація створює неабиякі проблеми. Значення методики викладання економічних дисциплін, на наш погляд, недооцінюється. Дійсно, в практиці викладання економіки (крім кадрових і фінансових проблем) найважливішим є не тільки розкрити зміст економічних категорій та концепцій, але знайти ефективні форми знань, домогтись їх засвоєння на рівні мислення та поведінки людини. А це вже сфера методичних проблем навчання.

Методика викладання економіки не повинна повторювати помилки старої педагогічної практики. Примусити учня «жахатися» економіки найпростіше, якщо зробити її дуже складною, нудною та далекою від реального економічного життя.

Вибір методичних засобів навчання – це досить складна проблема. А активізація методики викладання економіки – не мода, а об'єктивна необхідність, що впливає зі специфіки економічних дисциплін.

Із переходом України до ринкової економіки гостро постало питання формування сучасної економічної культури населення, переорієнтації й поглиблення економічної освіти. Актуальним є виховання людини здатної сприймати ринкові перетворення, легко адаптуватися до змін у житті, вільно оперувати основними економічними поняттями.

Структура вивчення економіки склалася на основі багаторічного досвіду викладання курсу в навчальних закладах різного типу у різних регіонах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Так, М. Балудянський обґрунтував принципи й основи розбудови національного виробництва з позиції вільних ринкових відносин, М. Туган-Барановський зробив помітний внесок у розвиток теорії кооперації, грошового обігу, Є. Слуцький – один із перших застосував в Україні математичні методи в економічній науці.

Метою статті є визначення особливостей реалізації принципів навчання учнів ПТНЗ з економічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі навчання основам економіки підприємства учні ПТНЗ оволодівають знаннями про підприємство як основну організаційну форму виробництва, менеджмент і маркетинг у підприємницькій діяльності, структуру національного виробництва, фінансово-грошову систему країни, тощо. При цьому в них не тільки формуються певні знання й уміння, але й створюються уявлення про наукові основи понять, що вивчаються.

Наукові основи викладаються з урахуванням загального розвитку учнів. Наприклад, учні ознайомлюються з поняттям «Маркетинг», економічна наука має вже у своєму розпорядженні значний обсяг відомостей про ринкознавство. З усього обсягу треба виділити мінімум, достатній для створення в учнів уявлення про елементи маркетингової діяльності. У зв'язку з цим, достатньо пояснити суть маркетингу як діяльності в умовах ринку, основні напрями маркетингової діяльності, головні елементи маркетингу, його концепції.

Принцип науковості передбачає розкриття причинно-наслідкових зв'язків процесів і явищ, які відбуваються в виробничій діяльності, проникнення в їх суть. У зв'язку з цим, розглянемо приклад: коли виникла потреба вивчати чинники виробництва підприємства, було запропоновано таку методику навчання, яка дала змогу ознайомити учнів із окремими групами чинників і показати їх взаємодію у процесі виробництва благ. Учням була запропонована спрощена схема функціонування підприємства, що дало змогу сформулювати у них знання про етапи і послідовність обігу суспільних благ (виробництво, розподіл, обмін, споживання). Учні дізнались, що на першому етапі суспільного руху продукту виступають праця, капітал, земля. Усі вони беруть участь у виробничому процесі і взаємодіють між собою. Робітники вкладають у виробництво свою працю, ефективну роботу капіталу забезпечує власник виробництва, земля поставляє для потреб виробництва матеріали, безпосередньо з яких і будуть виготовлені блага. Жоден із чинників не є універсальним і не може самостійно, без інших чинників, здійснювати виробництво.

Науковість у навчанні особливо проявляється тоді, коли розкривати учням зв'язки економічної науки з іншими науками про суспільство (історія, право, соціологія, політологія), природу і людину (географія, біологія, психологія), математикою як засобом аналізу економічних процесів.

Реалізуючи принцип науковості у навчанні, доцільно також розкривати історію розвитку економічної науки. Учням цікаво буде знати, що економічна наука зародилася ще в дохристиянську добу, її коріння знаходимо у творах мислителів Давньої Греції, Риму, Китаю та Єгипту. Величезний внесок у розвиток економічної науки зробив Адам Сміт. Із другої половини XIX ст. розвиток економічної науки здійснювався зо трьома принципово відмінними напрямками – неокласичним, історичним і марксистським.

Реалізується принцип науковості в першу чергу під час розробки навчальних програм і підручників. Високий рівень науковості навчання забезпечує вчитель основ сучасного виробництва, впроваджуючи в навчальний процес елементи проблемності, дослідницькі практичні роботи, навчаючи учнів спостерігати за економічними явищами, умінно вести

Розділ 3 **Психолого-педагогічні проблеми ступеневого навчання і виховання учнів професійно-технічних закладів освіти**

наукову дискусію, доказувати свою точку зору, раціонально використовувати наукову літературу.

У процесі навчання треба розширювати пізнавальні можливості учнів шляхом послідовного ускладнення навчального матеріалу. Навчальний матеріал з основ економіки підприємства має будуватись із урахуванням сучасного рівня розвитку економічної науки, але при цьому він не може бути ні надто простим, ні надто складним. Дослідження, наприклад, показують, що у процесі навчання при спрощеному змісті освіти знижується зацікавленість до навчання, не формуються необхідні вольові зусилля, не відбувається бажаного розвитку навчальної працездатності. Зміст навчання треба формувати таким чином, щоб створити умови для постійного й успішного подолання учнями труднощів.

Принцип доступності потребує, в першу чергу, щоб навчальний матеріал був зрозумілим для учнів. У зв'язку з цим, досить часто доводиться вдаватися до різних методичних прийомів, які дають змогу полегшити учням засвоєння навчального матеріалу й ознайомити їх із досить складними теоретичними і практичними питаннями.

Одним із таких методичних прийомів може бути повідомлення або нагадування вчителем додаткових теоретичних відомостей, які необхідні учням для виконання практичного завдання.

Одна з основних вимог, що ставляться до навчання, полягає в урахуванні індивідуальних здібностей кожного учня. Не всі учні однаково сприймають викладений навчальний матеріал: одні сприймають і запам'ятовують викладене швидше, інші – повільніше: одні усвідомлюють навчальний матеріал ґрунтовно, інші сприймають його поверхнево. Крім того, учні по-різному ставляться до виконання практичних завдань. За ставленням до виконання практичного завдання, як свідчать в дослідження, учнів можна поділити на три групи. До першої групи належать такі учні, які впевнені у своїх здібностях, охоче беруться за виконання завдання, не розгублюються під час виникнення труднощів, не соромляться звернутися за допомогою до вчителя. Друга група – це учні, які недооцінюють своїх здібностей і можливостей. Стикаючись із найменшими труднощами, вони розгублюються, не наслідують звернутися за допомогою до вчителя. Такі учні потребують особливої уваги. Треба вселяти в них віру в свої сили. Під час оцінки виконаних завдань учитель повинен підкреслювати найменші успіхи таких учнів. Треба своєчасно прийти їм на допомогу, вселяти впевненість у тому, що вони зі своїм завданням впораються. До третьої групи слід віднести учнів, які переоцінюють свої здібності. Вони проявляють самовпевненість, вважають, що можуть виконати будь-яке завдання, але лякаються труднощів, навіть не намагаючись їх подолати. Учитель повинен допомогти цим учням досягти успіху в подоланні труднощів. Лише пересвідчившись багато разів на власному досвіді, що будь-яка робота потребує затрати сил, наполегливості, ці учні активно включаються в роботу.

Принцип систематичності і послідовності враховується перш за все під час складання навчальної програми. Навчальний матеріал у програмі розміщується у певній послідовності, яка відрізняється своєю систематичністю. Це означає, що основні питання, які вивчаються, ґрунтуються на уже засвоєних знаннях і є базою для вивчення нового матеріалу. Наприклад, програмою курсу з основ економіки підприємства передбачено спочатку формування загальних уявлень про підприємство. Ці поняття стають своєрідним фундаментом для вивчення у майбутньому таких основних розділів даного курсу, як техніка – матеріальний засіб діяльності підприємства, економічні засади сучасного підприємства, тощо.

Дотримування у процесі навчання принципу систематичності і послідовності сприяє формуванню в учнів міцних знань і дає змогу за меншу кількість часу досягти кращих результатів у навчанні.

Висновки. Підсумовуючи розгляд названих вище дидактичних принципів, доцільно підкреслити, що кожний із принципів навчання та виховання однаково важливий, а втілення їх у практику роботи вчителя можливе лише в тісному сполученні і взаємодії. Важливо не тільки розуміти суть і знати вимоги, які ставляться до навчального процесу тим чи іншим

дидактичним принципом, але й треба уміло реалізовувати ці принципи у практиці навчання та виховання учнів ПТНЗ.

Зрозуміло, що для того, щоб здобути максимальний результат: знання та розуміння, потрібно відійти від традиційних методик викладання економічних дисциплін і застосовувати нові.

Література:

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки: Навчальний посібник . – К.: КНЕУ, 1998. – 280 с.
2. Дидактика современной школы: Пособие для учителя / Под. Ред. В.А.Онищука. – К.: Рад.шк., 1987.
3. Педагогика. Учебн. пособие для студентов пед. институтов / Ю.К.Бабанский, В.А.Сластенин, Н.А.Сорокин и др.; Под. ред. Ю.К.Бабанского. – 2-е издание, доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1988.
4. Прикладная экономика: Учеб. пособие для учащихся ст. кл.: Пер. с англ. – М.: Просвещение, 1992.
5. Регіони України, проблеми розвитку. Симонов В.К. 2003.

У даній статті визначені особливості реалізації принципів навчання учнів ПТНЗ при викладанні економічних дисциплін.

Ключові слова: *принципи навчання, економічні дисципліни, ПТНЗ, професійна підготовка, систематичність, послідовність, науковість, доступність.*

В данной статье определены особенности реализации принципов обучения учащихся в процессе преподавания экономических дисциплин.

Ключевые слова: *принципы обучения, экономические дисциплины, ПТУ, профессиональная подготовка, системность, последовательность, научность, доступность .*

In this article the features of the principles of training vocational students in teaching economic disciplines.

Keywords: *principles of training, economic discipline, vocational schools, vocational training, systematic, consistent, scientific, accessibility.*